

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI
A1 TÜRKÇE DERSİ UZUN TEZİ

“*Kan Konuşmaz, Yürek ve Eylemler Konuşur*”

Araştırma Sorusu: Nazım Hikmet’in *Kan Konuşmaz* adlı eserinde kutupluluk oluşturan değerler, eserin öne çıkan figürleriyle örtüştürülerek nasıl değerlendirilebilir?

Ders: Türkçe A, Kategori 1

Sözcük Sayısı: 3951

A-Giriş: <i>Kan Konuşmaz</i> Yapıtı ve Karşıt Fikirler, Karakterler Çatışması.....	2
B-GELİŞME: Kutupluluk Oluşturan Değerlerin Çatışması Açısından <i>Kan Konuşmaz</i> Yapıtı.....	4
B.1. Siyasal Gücü Elinde Bulunduranlar ve İşçi Sınıfı	
B.1.a Zengin x Yoksul	5
B.1.b Düzen Yanlısı x Eşitlik Yanlısı.....	7
B.2. Maddi-Manevi Değerlere Bağlılık veya Yozlaşma	
B.2.a Mal, Mülk x Sadakat, Beraberlik.....	9
B.2.b. Babalık, İyi bir Ebeveyn Olma ve Nuri x Seyfi Çatışması.....	11
B.3. Birey – Toplum Çatışması Ve Vicdan Meselesi	
B.3.a. Kötülük Kavramı x İyi insan Olma Bilinci.....	13
B.3.b. Yenilik Karşıtları, Gelenekçiler ve Bir İlerici Olarak Nuri Usta.....	14
B.3.c. Savaş Gerçekliği ve Gelecek Hedefleri Açısından Ömer.....	15
C. SONUÇ: <i>Kan Konuşmaz</i>, Yürek Ve Eylemler Konuşur.....	16
D. KAYNAKÇA.....	17

A-Giriş: *Kan Konuşmaz* Yapıtı ve Karşıt Fikirler, Karakterler Çatışması

Bir yazarın kafasının içi karmaşıktır, çok yönlüdür. Aynı gelişmiş bir makine gibidir. Bir ressam kendi düşüncelerini bir tabloya dökebilirken bir yazar bunu gerçekleştirebilmek için sözcükler kullanmalıdır ve bu sözcükler ile bazı karakterleri yaratır. Bu karakterler yazarın fırçası rolünü görür. Yazarın kurmaca metinde yarattığı karakterlerin düşünceleri, deneyimledikleri olaylar ve bu olaylar karşısında ortaya koydukları eylemler ise yazarın tablosunu oluşturur. Etkileyici bir tablo yaratmak isteyen bir ressam gibi, okurlarını duygusal ve düşünsel anlamda etkilemek isteyen bir yazarın da eserindeki karakterlerini yaratması oldukça önemlidir. Yazarlar tiplerini kendi anlatmak istedikleri olaylara göre seçerler ve bu karakterleri yaratırken kimi zaman etraflarındaki kişilerden etkilenirler ve bu etkilenme aynı zamanda yazarın çok iyi bir gözlemci olmasıyla koşut olarak varsıllaşır. Gözlem yeteneği ve bunu yansıttığındaki dili güçlü olan yazarların eserlerinde okurlar, gerçek hayattan izleri rahatlıkla bulmaktadırlar. Kimi yazarlar ise, kendi yaşamlarından, kendi görüşlerinden hareketle figür yaratırlar. Bu tarz eserlerde, örneğin *toplumcu gerçekçi bir yazar* eserini üretirken her ne kadar tarafsız bir bakış açısı ortaya koymaya çalışsa da toplumun gerçekliklerini realist bir biçimde yansıtırken kendisinin (aslında) hangi görüşte olduğunu da kurgusal metin yoluyla aktarmaya çalışır.

Nazım Hikmet'in eseri olan *Kan Konuşmaz* adlı yapıtında da bu tür bir durum görülmektedir. Yazar, bu yapıtındaki odak figür (Nuri Usta) üzerinden, kendisinin sosyopolitik görüşlerini de ortaya koymak istemiştir. Bununla birlikte yapıttaki yan karakterler de toplumun o dönemdeki sosyokültürel yapısını gözler önüne sermek konusunda ayrıntılı olarak ve titizlikle yaratılmışlardır. Karakterlerin sosyokültürel yapısını anlatmadaki bu başarı, yapıtın net ve başarılı olmasındaki en büyük sebeplerden biridir. Bu durumun sebebi karakterlerin sosyal ve düşünsel durumlarının yapıttaki karşıtlıkları ve iletiyi ortaya koymasıdır.

Tez boyunca ele alınacak konu karşıtlıklardır. Karşıtlık felsefede “İki karşıt önermenin aynı zamanda doğru olamayacağını, ama aynı zamanda yanlış olabileceğini belirten kural”¹ olarak tanımlanır ancak edebiyattaki tanımını aşağı yukarı aynı olmak ile birlikte karşıtlıklar kanıttan öte, bir anlam taşımak için kullanılır. Felsefedeki gibi iki taraf da yanılıyor olmaz, bir taraf kazanır ve eserin anlatmaya çalıştığı ve üzerinden mesajlar verdiği taraf da genellikle bu taraftır. *Kan Konuşmaz* da bu yapıdadır mücadele eden iki taraf vardır bunlar başkarakter Nuri Usta ve hasımı Seyfi Beydir. Bu iki karakter arasında resmi bir anlaşmazlık olmasa da iki farklı toplumsal sınıfı temsil eden bu karakter dolaylı yoldan mücadele halindedir eserin olay akımı boyunca.

Nuri Usta toplumsal üstünlük peşinde koşan bir insandır kendisi de düzgün bir eğitim almamış olsa bile kendini çok geliştirmiş ve başka insanları aydınlatma amacı ile hareket eden birisidir. Kendi çocuğu olmayan Ömer’e ve aynı zamanda annesi Gülizar’a yardımcı olmuştur. Bu durumlardan dolayı eser içerisinde hem zengin kesim hem de kendi mahallelisinden yaptığı davranışlar sebebi ile tepki almış eserde maneviyatı ve bireyselliği temsil eden karakter olmuştur. Sosyalist ve işçi sınıfına mensup olup, işçi sınıfını savunma yoluna giren bir insan olan, tarihte geçseydi nadir bir karakter olacak olan Nuri Usta mücadelesini hem yerli hem yabancı kuvvetlerle vermiştir. Bu görüşün karşı tarafında bulunan Seyfi Bey ise kendi çıkarlarını düşünen kendi memleketinin en zor durumunda bile kendi cebi için düşmanla işbirliği içinde olan bir adamdır. Topluma, ülkesine hatta kendi ailesi olması gereken Gülizar ve onun doğmamış olan çocuğuna bile sırtını dönen bir insandır. Yapıt içerisinde Seyfi Bey’in romandaki yerli ve yabancı emperyalist güçlerle saf tuttuğu ve kendi zenginliği için çabalamasından dolayı Nuri Usta ile kutupluluk oluşturduğu görülebilir. Seyfi Bey’in eser

¹ www.kursunkalem.com/felsefe-terimi/karsitlik-kurali/.

içerisinde çok geçmemesine rağmen roman içerisinde varlığının hissedilmesi ile onun devlet ve diğer siyasi unsurlar gibi gücünün olduğu belirtilmiştir.

B-Gelişme: Kutupluluk Oluşturan Değerlerin Çatışması Açısından *Kan*

Konuşmaz Yapıtı

Kan Konuşmaz adlı eserinde toplumun bireysel ve toplumsal çıkar konusunda en aykırı kişiliklerin Nuri Usta ve Seyfi Bey olduğunu anlamak güç olmamakla birlikte iki karakterin kendi amacı uğrunda yön değiştirmemiş olmaları kitabın amacını belli eden bir kavramdır. Nuri Usta İstanbul'da torna dükkânı olan, tek gözünü sanayi mektebinde yitirmiş ve çürüğe çıkarılmış bir esnaftır. Genç yaşına rağmen kendi dükkânı olması ve kendinden beklenmeyecek ağırbaşlı ve soylu davranışları sebebi ile Usta diye çağırılmayı hak etmiştir. Eserdeki odak figür olan Nuri eser boyunca kendini geliştirme ve kendisine ve toplumuna faydalı olmayı amaçlayan bir insan olmuştur. Gâvur Cemal ile yakın arkadaş olmuş ve onun eğitimine tabi olmuştur. Gâvur Cemal ona Fransızca öğretmeye çalışmış ve kendi okuduğu kitaplardan çeviri yaparak Batıların yaşam görüşünü ve amaçlarını göstermiş ve Nuri Usta kendisini Batı ile özdeşleştirme çabasına girmiştir. Bunlar olurken *Kan Konuşmaz* Yapıtındaki diğer önemli karakterleri tanırız bunlar Gülizar ve Seyfi Bey'dir. Gülizar, soylu ve zengin Seyfi Bey'lerde çalışırken ona âşık olmuş ve Seyfi Bey onu kullanmış, hamile bırakmış daha sonra Seyfi Bey ve ailesi Gülizar'ı akrabaları olan Zübeyde'nin yanına yollamıştır. Burada hamile olmasına rağmen hor görülmüş ve utanç kaynağı olmuştur. Zübeyde Hanım'ın ani ölümü Gülizar'ı başboş bırakmış ve mahalleliye yayılan doğacak babasız çocuk için Gülizar'a düşmüş kadın muamelesi yapılmak üzereyken Nuri Usta zavallı kadın ile evlenip onun mahalleliye göre ayıbını üzerine alıp doğan çocuğu kendi çocuğu saymıştır. Bu hareket tamamen manevi değerlerle alakalı olup eser içerisindeki karşıtlıkları tamamen göze sermekle birlikte sosyo-ekonomik ve kültürel çatışmayı ön plana çıkaran bir eser olduğunu gösterir. Eserin daha sonraki kısmı Nuri Usta'nın kendisini ve ailesini ayakta tutmak için savaş koşullarında verdiği zor

mücadeleyi anlatır. Eserin ileriki kısımlarında verdiği uğraş aynı zamanda kendi devrimci emellerini İstanbul halkına yayma çabası üzerinedir. *Kan Konuşmaz* karşıtlıkların baskınlık kurduğu bir eserdir. Eser içerisinde geçen karşıtlıklar ana olarak maddi ve manevi karşıtlıklar olmasına rağmen bu karşıtlıklar bir ağacın köklerinin toprağı sardığı gibi birbirlerini sarmaktadırlar. Romanın başkarakteri Nuri Usta'nın doğduğu ve geliştiğı ortamda bile insanların toplumsal baskılara uğradığı mahallenin insanların en azından birbirine yardımcı olması gerektiğı yerde bile çoğunlukla esnaflar arasında rekabete girilmiştir. Bu elbet düşmanca bir tavır sergilemelerine neden olmasa da, kazananların olduğu bellidir. Örneğın Ali Usta için “ *Ali Usta eskiden mest giyerdi şimdi ayaklarında siyah kunduralar var. Eskiden basma mintanlar giyerdi. Şimdi yakalıksız beyaz bir gömlek giymiş*”(Hikmet, syf.107) ifadesinden Ali Usta'nın mahalle ve İstanbul'daki rekabetten başarılı çıktığı söylenilebilir. Bu duruma entelektüel, yenilikçi düşüncelerin ve gelenekselliğın arasında keskin bir kılıç ile kendi içinde kendisini bulmaya çalışan Nuri Usta'nın hayattan kopukluğu sebep olmuştur. Bu durum eser içerisindeki çatışma ve karşıtlıkların önemini göstermektedir.

B.1. Siyasal Gücü Elinde Bulunduranlar ve İşçi Sınıfı

B.1.a Zengin x Yoksul = Para Gücü x Emek Gücü

Birinci Dünya Savaşı öncesi Avrupa'da işçi ve yönetici, aristokrat sınıf arasındaki ayrım dayanılamayacak ölçüye gelmiş bulunmaktaydı. 1840'larda başlayan bu devrimci akım Fransa'da 1848 yılında Louis- Napolyon Bonaparte liderliğinde² bir cumhuriyetçi devrim sayesinde ateşlenmiştir. 1871 yılındaki Paris Komünü isyanı ile romantik bir güç alıp işçi ve siyasiler arasında açıklığı arttırmıştır. Bu durumdan elbette Osmanlı İmparatorluğu da payını almıştır. İşçi ve halk eşitliğini savunan partiler iktidara gelmek için uğraşmış ve halkı örgütlemiştir. Elbette bu durum *Kan Konuşmaz* eserinde görülmektedir. Mahallenin

² <https://courses.lumenlearning.com/suny-hccc-worldhistory2/chapter/the-second-french-republic/>

yorgancının yani Nuri Usta'nın arkadaşı Yorgancı Selimin ittihatçılara katılması toplumun her kademesinin siyasi olaylardan etkilendiğinin gösterir. Bu etkilenmenin genel olarak sebebi artık en cahil kesimin bile siyaset ile ilgili olma çabası ve ülkenin yüzyıllardır giden kötü halinin düzeltme isteğidir.

Siyasal güç sahipleri ile işçilerin veya yoksul sınıfın karşı karşıya gelmesi eser içerisinde sıklıkla görülen bir durumdur. Romanın en başındaki Gülizar'ın yaşadığı hamilelik sonucu evlat edinildiği evden atılması ise siyasi güç sahibi sınıfın kendi çıkarlarını halkın yararlarının önüne koyduklarının göstergesidir. Bu durumun sebebi topluma karşı utanmaktansa torunlarından ve evlatlık edindikleri ve gelinleri olabilecek Gülizar'ı evden kovmalarıdır. Roman içerisinde işçi ve esnafın en büyük derdi ise verdikleri emeğin karşılığını alamadıkları ekonomik durağanlık döneminin geldiği zamandır. Bu dönemde halk kendi yağında kavrulup giden neredeyse kapalı bir toplulukken dışarıdan gelen önemli ekonomik damarın az akmaya başlaması ile kendi kendine yetemez ve mahallelinin, dolayısı ile mahallenin huzuru kaçır.” *Nuri Usta'nın mahallesi, sonu birdenbire acılaşıp tükenen bir türküyü benziyor. Mahalleli günden güne daha sinirli oluyor.*" (Hikmet,syf.115) Bu durumun net sebebi bilinmese de başkent İstanbul'da işlerin yolunda gitmediği bir açıktır. Sınıf farkı, roman içerisindeki Ali Bey gibi arkasını siyasi güçlere yaslamış esnafları ve Seyfi Bey gibi soyluları desteklemektedir. Ancak hizmet edilmesi gereken halk sefilliğe bırakılmıştır. Savaş elbette kaçınılmaz bir fırtına gibi girmiştir Osmanlı halkının yaşamına. Savaş ilanından elbette en çok Nuri Usta ve akranları etkilenmiştir. Nuri Usta tek gözü görmediği için aktif hizmete alınmamasına rağmen işçi olarak çalıştığı yerdeki maaşı kıt kanaat geçinmeye bile yetmemektedir ve savaş durumunda dükkânını dört ay idare edeceğini düşünerek satar. Bu süre yöneticilere göre Alman müttefiklerinin Paris'e gireceğini düşündüğü süredir, ancak bilindiği üzere bu gerçekleşmemiş ve halkla siyasilerin arası açılmaya devam etmiştir. Nuri Usta'nın sosyalist amaçları burada yeşermeye ve devlete

karşı fikirler üretmesi de bu dönemde başlamıştır çünkü savaş zenginlerinin ortaya çıkması ile sınıf farkları iyice belirginleşmiş ve karşıtlıklar iyice hatlarını belli etmiştir.

B.1.b Düzen Yanlısı x Eşitlik Yanlısı

Eser içerisinde var olan monarşi veya tutucu yönetim yanlılarına karşı verilen mücadeleyi görmek mümkündür. Bu durum Nuri Usta ve yoldaşlarının yani Stoyan ve Sait Bey ile küçük bir partizan grubu oluşturup kendi ideallerini yaymaya çalışmasında görülebilir. Bu grup hem Savaş zamanında etkili olmaya çalışan küçük bir gruptur ve eşitlik ve sosyalist bir düzen için propaganda yapmak niyetindedirler. Nuri Usta ve arkadaşları tutuklanır ancak niyetlerinden vazgeçmez. Bütün bu çabalarına rağmen verdikleri emek sonuçlanmaz ancak Nuri Usta'nın hareketleri oğlu Ömer'i, annesini ve eşi Gülizar'ı etkilemeyi başarır. Maksim Gorki'nin *Ana* adlı eserine okumaya başlayan aile fertleri kendilerini romandaki karakterlere benzetmeye başlarlar özellikle annenin kendisini kitaptaki ana Nilovna'ya ve oğlunu da kitaptaki muhalif Pavel'e benzettiği net olarak belirtilmemesine rağmen hissettirilmektedir. Ömer'in etkilendiği ise kendisine yapıştırması söylenmemesine rağmen mahalleye posterler yapıştırmasından anlaşılabılır “*Usta hayatında hiç bu kadar şaşırdığını bilmiyor.-sen mi yapıştırdın.-Evet baba, karakola da ben yapıştırdım*” (Hikmet, syf.201) Bu durum küçük bir çocuğun bile babasının hareketlerinden ve onun yaptığı işe olan bağlılığı, özgüveninden etkilendiğinin göstergesidir. Bu durumdan Gülizar da etkilenmiştir, proleter topluma katılma isteği ve Nuri Ustaya ve arkadaşlarına yardımcı olmak istemiştir. Muhafazakâr havasını atıp çalışmak istemiş ve Nuri Usta'nın tutuklanmasını bir kahramanlık olarak görüp kendisine tekrar âşık olduğunu görürüz. “*O gece Gülizar kocasına yeniden âşık olmuş gibiydi...*” (Hikmet, syf.210) Bu durum aykırılığın ve eşitlikçi hareketin eski veya eğitimsiz insanların bile ne kadar kolay etkilendiğini gösterir.

Nuri Usta ve arkadaşlarının topyekûn mücadele verdikleri karşıt grup devlet ve İstanbul'u işgal eden itilaf güçleridir. Bu mücadelenin geleceği ve halkın bu duruma karşıt çıkmayacağına ve teslim olacağını ilk defa İstanbul'a gelen İngiliz donanması gemileri üzerine geçen konuşmadan anlamıştır. Konuşma genel olarak Osmanlının eski gücü ve şimdiki durumu üzerinde durur,

“ ...Şu üç bacalıya bak. Nasıl süzüm süzüm gelin gibi süzülüyor. Çavuş, “ Göz açıp kapatıncaya kadar buradan adaları tutar,” diyordu. Bizim Turgut Reis’le Barbaros’u gördün mü hiç? Canım kahvede resimler asılıdır. Geldi mi gözünün önüne?

- *Geldi.*
- *Bunların karşısında saman kayığı sayılırlarmış. Hani usta, bunlar bir İstanbul’u topa tutsalar iki saat içinde hallaç pamuğu ediverirler gibi geliyor bana...*

...

Abani sarıklı kehribarcının yanında duranlardan kıranta bir efendi söze karıştı. İçini çekti:

- *Abdülaziz devrinde donanmamız yeryüzünde ikinciydi... İngilizler birinci gelirdi. Biz ikinci.*

Selim’in aksiliği üstünde. Buna da cevap yetiştirdi:

- *İkinciymişiz de ne olmuş sanki? Kafdağı’nı mı zaptetmişiz? ...” (Hikmet, syf.122)*

Bu konuşma Nuri Usta’nın genel ahali üzerinde etkili olabileceğine inandığı en önemli diyalogdur. Bu diyalog halk arasındaki güç bağımsızlık ve artık padişahçılık döneminin bittiğinin en büyük göstergelerinin ve donanma ise çok önemli bir örnektir. Osmanlı donanması ülkenin belki başka alanlara gitmesi gereken para ve kaynakları ile Navarin savaşından sonra yok edilen donanma genişletilmiş, dünyanın en iyilerinden olmuştur ancak her zamanki gibi kötü yönetilen devlet donanmayı haliçte çürütmüş ve daha savaşa bile

girmeden güçlü Osmanlı donanmasından eser kalmamıştır. Almanlardan alınan Turgut Reis ve Barbaros ise alındığı zaman bile doktrin olarak eski kalmış ve yetersiz gemilerdir³. Halk üst üste gelen hezimetlerden artık bıkmıştır ve ayaklanmanın eşiğindedir. Jön Türk devrimi ile yapılan gelişmelerden kötü sonuçlanırsa isyan kesindir bu yüzden düzen yanlıları nüfuzlu kimseleri kendi yanına çekmek adına elinden geleni yaparlar. Gâvur Cemal, Ali Bey ve elbette hasımca Seyfi Bey bu harekete katılmış ve savaş zengini olmak isteyenler arasına girmiştir. Bu düzene katılanlardan birçoğu milliyetçi ve halkçı olan ittihatçılardan sıyrılıp daha sonra işgalci devletlerle anlaşmalar yapmış ve onların altında çalışmıştır ve sözde vatanın iyiliğini düşünen bu karakterler Nuri Usta'nın en büyük düşmanları olmuştur. Cumhuriyet döneminde ise paraları ve özel sektöre hizmet amacı ile hıyanet i vataniye kanunlarını çiğneyen bu kişiler serbest bırakılmış suçları göz ardı edilmiştir. Stoyan gibi yabancı asıllı olup ülkenin dışına sürülmüştür ve orada onlara karşı büyük bir nefret vardır eserde de Bulgaristan'a gittikten sonra belkemiği kırılarak öldürülmüştür.

B.2. Maddi-Manevi Değerlere Bağlılık veya Yozlaşma

B.2.a Mal, Mülk X Sadakat, Beraberlik

Maddi ve manevi değerlere bağlılık eser içerisinde oldukça önemli bir yer tutar. Bu durumun en önemli sebebi eserin önemli iki karakteri Gülizar ve Ömer'in varlık ve yokluk arasındaki ince çizgide yürüyüp seçimlerini yapmalarını görmek olmuştur. Eser içerisinde maddiyatı temsil eden elbette Seyfi Bey olmuştur. Soylu bir aileden gelen ve daha sonra fabrikatörlükten oldukça büyük servet edinen ailesi ile toplum içerisinde önemli bir yere gelmiş bulunmaktadır. Karşısındaki Nuri Usta ise kendi emeği ile belli bir maddi konuma gelmiş bir insandır ancak asıl olarak eser içerisinde esnaf durumundayken işçi durumuna düşüp karın tokluğuna kendisi ve ailesi için çalışan duruma düşmüş halidir. Bu hal aile hayatında birçok

³ <https://denizmuzesi.dzkk.tsk.tr/dmk/upload/files/201611/58343df985f69-1479818745.pdf>

önemli değişime sebep olmuştur. Bu değişimler ekonomik, sosyal ve düşünsel olarak temel üç dala ayrılır.

Ekonomik olarak savaşın başlaması ve “kısa” sürecek bu savaşın bitmemesi sebebi ile Nuri Usta savaş başladığı ve zor durumlarda elinde sıcak para bulunsun diye sattığı dükkânından gelen parayı planladığı gibi dört ay gibi bir sürede yitirmiştir. Askere gözü yüzünden gidemediği için atölyede çalışırken aldığı maaş ceviz kabuğunu doldurmayacak ve dört kişilik bir aileyi asla doyuramayacak ölçüdedir bu koşullarda hayata tutunmalarının en büyük sebebi daha önceki satırlarda bahsedilen Sait’dir. Sait Nuri Ustaya yaptığı iyilikler ile onları elinden geldiğince kollamaya çalışıyor ve Ali Usta’nın artık Ali Bey’in atölyesinde hayatta tutmaya çalışır. “ *Sait olmasaydı Nuri Usta ve çoluk çocuk büsbütün aç kalacaktı.*” (Hikmet, syf.135) Sait genel olarak her insana yardım etse bile Nuri Usta’nın en yakın arkadaşı olmuştur. Bu dostlukta Sait her zaman öğrenen taraf olmuş ve müdürü olduğu Nuri ona çok şey katmıştır. Eser içerisinde bu ikilinin ideallerini yaymak için çalıştıkları zamanlarda görülebilir.

Sosyal olarak Nuri Usta’nın statüsü eser boyunca iniş çıkışlar yaşamasına rağmen hiçbir zaman kitabın başındaki haine geri dönememiştir. Bir zamanlar Ali Bey ile eşit koşullarda iken Nuri Usta dürüstlüğü ve hayat felsefesi yüzünden ne politikaya ne de diğer türlü risklere girmemiş ve işleri ve hedefleri savaş ile birlikte yok olmuştur. Her şeye rağmen ailesi, arkadaşları ve toplumsal diğer kimseler arasında sözü geçen güvenilir bir insan olmuştur ve ailesindeki rolü asla sorgulanmaz.

Düşünsel olarak Nuri Usta’nın ailesi savaş ve yokluktan fazlaca etkilenmiştir. Nuri usta dışında ailede okuma yazması olan kimse olmadığı için Nuri Usta ailesine önce okuma öğreterek ailesini etkilemeye başlar. Savaş sırasında yokluk içinde iken onları Ana’yı okumaya teşvik eder ve romandaki mücadele aileyi kökten etkiler. Roman içerisinde aile fertlerinin yokluğa karşı hayıflanmayıp kendi çaplarında ekonomiye yardımcı olması gibi. Örneğin Ömer

arkadaşları ile birlikte birkaç parça yemek aralamaya çalışması ve annesi Gülizar'ın iş bulma veya en azından Nuri Ustaya yardım etme çabası gösterilebilir. Gülizar'ın bu çaba tutucu Gülizar'ın kadının aile içerisindeki rolü üzerine olan değişimi gösterirken Nuri'nin sosyalist çalışmalarından kendi ailesinin etkilendiği aşikârdır.

Maddiyat ile ilgili tarafta ise Seyfi ve Ali Bey gibi karakterler vardır bu kişiler genel olarak ceplerinin derinliğinden ve kendi onurlarının ve çevre halkı gözündeki imajlarını korumak için ellerinden gelen her işi yaparlar. Bu duruma en iyi Seyfi Bey ve ailesinin kendi omurlarının zedelenmemesi için Seyfi Bey'in gebe "sevdiceğinin" evden atılması gösterilebilir. Bu nedenden dolayı Gülizar aşkını zincirlemiş ve onu mahalle baskısından kurtarmaya çalışan Nuri Usta ile evlenmiştir.

B.2.b. Babalık, İyi bir Ebeveyn Olma ve Nuri x Seyfi Çatışması

Babalık konusu eser içerisinde oldukça önemli bir yer kaplar. Eserin adı bile bu konuya bir ithaf niteliğindedir *Kan Konuşmaz* kan bağından ziyade hatırı büyük olan insanın daha önemli olduğunu belirtir. Eserde geçen baba oğul ilişkisi gerçek hayatta olduğu gibi oldukça önemlidir; çünkü bir oğlan çocuğu babasının hareketlerinden kendi cinsiyetinin nasıl davranması gerektiğini öğrenir ve ilişkilerini ona göre şekillendirir. Eser içerisinde de bu duruma rastlamak mümkündür. Ömer dış görünüş bakımından ne kadar Seyfi Bey'e benzese de hâl ve tavırları Nuri Usta ile aynıdır bu duruma ağırbaşlılığı, mütevazılığı, nazikliği ve kendini ve yanındakileri eğitip etkili olma çabası örnek gösterilebilir. Ömer'in Nuri Usta'nın kendi babası olmadığını öğrenip kararını Nuri Ustadan yana kullanmasından Nuri Usta'nın haberi bile olmamıştır ancak Seyfi Bey'in yanına gitmektense kendi öz babası olarak gördüğü saygı ve sevgi duyduğu, güvendiği kişiyi seçmesi, yapıtın önemli kısımlarındandır.

“ Usta Gülizar’ın hayret ettiğinin farkındadır. Fakat bilhassa ondan tarafa bakmayarak sözüne devam etmekte:

- Sen Ömer... Şey, yani... Ben ananın ikinci kocasıym...

Gülizar kıpkırmızı oldu. Ömer güldü:

- Biliyorum, baba, dedi.

- Biliyorum, baba... Sen benim anamın ikinci kocasısın... Daha doğrusu, anama senden evvel oynadıkları biliyorum... Ama isabet olmuş...”Bazen felaketin de olurmuş hayırlısı”... Tevfik Fikret’i seviyorum baba.

- Şey, öyleyse... Benim

- Senin benim babam olduğunu biliyorum... Diyeceksin ki asıl baban ötekisidir... Ben üvey babanım

- Senden başka babam olacağına inanmadım. Hala da inanmıyorum...

İnanmam da... (Hikmet, syf.218)

Ömer Seyfi Bey ile alakası olmadığını kabullenir ve yaptığı ayıbı asla unutmaz hatta ona karşı ufak bir öfke biriktirin bu öfke daha sonra Seyfi Bey araba ile Nuri Ustaya çarpınca ortaya çıkar ve avukat olan Ömer Seyfi Bey’e dava açar. Nuri Usta ise yıllarca Ömer’in bilmediğini sandığı gerçeği saklar ve bu süre zarfında Seyfi Bey ile alakadar olmamıştır.

B.3. Birey – Toplum Çatışması ve Vicdan Meselesi

B.3.a. Kötülük Kavramı x İyi insan Olma Bilinci

Eser içerisinde iyilik ve kötülük kavramları konusunda çokça durulmamıştır ve bu konu daha çok objektif bir tavırla aktarılmıştır. Ancak kimin iyi kimin kötü olduğunu anlamak zor değildir. Eser içerisinde Nuri Usta “iyi” ve Seyfi Bey ve ahalisi “kötü” olarak görülmektedir her ne kadar eser tarafsız olursa olsun. Nuri Usta eser içerisinde kendisine ne doğru geliyorsa onu yapmış ve yaptıklarının arkasında durmuştur. Sosyalist propaganda posterleri asmış ve yaptıklarının arkasında durup cezasını çekmiştir. Oğlu Ömer’i elinden gelen en iyi şekilde yaşatmaya çalışmış onu terbiye etmiş, okutmuş ve toplum için hayırlı bir insan yapmıştır. Karşısındaki Seyfi Bey ise öz oğluna hiçbir şekilde yardımcı ya da alakadar olma çabasına girmemiştir. Eser içerisinde de en güçlü kimse ona yanaşmış ve paçasını kurtarmak için her türlü işin içine girmiştir. Örneğin Ömer kendisine Nuri Ustaya arabayla çarptığı zaman Ömer’i oğlu kabul edeceğini söylemiştir. Bu durum Seyfi Bey’in ne kadar yüzüstü ve çıkarıcı bir karakter olduğunun göstergesi ve insanlık değerlerinden ne denli uzak olduğunu gösterir.

Yapıtta “iyilik” ve “kötülük” kavramı Nuri ve Seyfi dışında birkaç kavram ve karakterde de görülmektedir. Bunlardan en önemlileri gerek Gâvur Cemal gerekse Nuri Usta ve Yorgancı selim gibi karakterler ile yapılan göndermeler eserdeki iyi kötü karşıtlığına ağırlık katar. Mesela Osmanlı devletindeki sınıf farkında işçi sınıfının iyileştirilmesi, savaşa sebep olan hükümete karşı eleştiriler gibi örnekler verilebilir. Ancak bu örnekler iyi kötü karşıtlıklarından daha köklü olduğundan dolayı bu bölümde çok bahsedilmeyecektir.

B.3.b. Yenilik Karşıtları, Gelenekçiler ve Bir İlerici Olarak Nuri Usta

Nuri Usta yaşamı boyunca her zaman yenilikçi bir karakter olmuştur. Bu eserin başındaki genç esnaf Nuri'den eserin sonundaki yaşlı işçi Nuriye kadar hiç değişmemiştir. Değişen en büyük şey Nuri Usta'nın rolü ve karşısındaki eğitmen ve ya öğrencidir. Eserin başında genç hareketli Nuri Usta Gâvur Cemalden birkaç bilgi öğrenmek ve Avrupalı yaşam tarzını ve kendi halkının ve kendisinin de buradan alması gereken özellikleri tespit etmeye çalışır. Daha sonra Yorgancı Selimin de etkisiyle Apturrahman'dan öğretiler ve sohbetler dinler. Bu süre zarfında ise Apturrahman neredeyse orta doğulu bir keşiş gibi Nuri Usta'nın hayatını şekillendirir ve Nuri Usta'yı tanrı yolunda ve iyilik için koşmaya teşvik eder. Kitabın ortalarına doğru kendi kendini eğitir Nuri Usta okuduğu kitaplardan kendi durumundan yargılar çıkarır ve doğru yolu sosyalizm ve solculukta bulur. Arkadaşı Sait ve Stoyan ile beraber komitacılık işine girerler burada karşılıklı bir alışveriş vardır üyeler arasında ama asıl düşünce gücü Nuri'dedir. Sait'in düşüncelerini ve hayata bakış açısını geliştirir. Bu durumdan en çok etkilenenler ailesidir; Annesi ve karısı Nuri Usta'nın hareketlerinden etkilenir ve eski kafalılıklarından kurtulurlar.

Nuri Usta'nın hareketleri de oldukça büyük tepkilere yol açan türdendir. Kararlı ve dürüst bir insan olan Nuri Usta mahallelilerden ve çoğu arkadaşından farklı hareketlere ve kararlara imza atmış bir kişiliktir. Eserde Nuri Usta'nın Gülizar ile evlenmesi, İttihatçılara inatla katılmaması, Ali ve Seyfi Bey'e karşı konuşmaları, devlete ve işgalcilere karşı direniş çabaları oldukça kritik olaylar olarak okurun karşısına çıkmaktadır.

Bir gelenekçi olarak Nuri Usta çok baskın bir gelenekçi olmamasına rağmen zamandan zamana büyüdüğü ortamın geleneklerini belli bir düzeye kadar korumaya çalışmaktadır. Ancak genel olarak en karşı olduğu kendi ülkesinden bile koparak Avrupalı insanlara gereksiz bir biçimde kanaliz olan aydın kesime karşı tepkilidir. Bu duruma Nuri Usta'nın karşısına geçip Gâvur Cemal'in önünde rezil ettiği Tevfik Şemsi ile konuşması örnek verilebilir. Tevfik Şemsi eski bir dostu olan Gâvur Cemali, Nuri Usta ile birlikte görünce onlara birkaç soru sorup onu

esnafıya mensup olduğu için aşığılamaya çalışmıştır ancak Nuri Usta gerektiğinde ne kadar kültürlü olabildiğini göstererek Tevfik Şemsi'nin yüzünü kızartmayı ve nazıkçe kovulmayı başarmıştır.

B.3.c. Savaş Gerçekliği ve Gelecek Hedefleri Açısından Ömer

Ömer, eser içerisinde en ortada kalmış ancak küçük yaşına rağmen büyük olgunluk göstererek bir sürü iş başarmış ve karakterini çok küçük yaşlarda oturtmuştur. Bebeklik ve çocukluğunun erken dönemlerini savaş koşullarında yaşayan Ömer çok zor şartlar altında çocukluğunu yaşamış elinden geldiğince babasına ve ailesine yardımcı olmuştur. Savaş gerçekliği ile savaş sırasında değil ancak askerlere tezkere geldiğinde karşılaşır Ömer, çünkü artık babası işsizdir ve aç kalmama savaşı vermektedirler. Ölmeden önce anneannesinin isteğı ile avukat olacak olan Ömer mesleğini sevmiş ve yapmak için can atmıştır ama okurken Ömer hayatındaki en büyük burukluğu yaşayacaktır. Bu burukluk aynı zamanda eserdeki sınıf farkına ithaf niteliğindedir, Ömer kendi mahallesinde bulunan zengin bir hâkimin kızı olan Süheyla'ya tutulur. Başlangıçta kendine kızan ve kalbini zincirleyen Ömer sonradan yumuşar ve Süheyla'ya aşkını ilan eder. Kısa süreli bir çatışma çıkar aralarında Süheyla'nın babasının Sait amcasını tutuklayan hâkim olduğunu öğrenen Ömer aşktan kaçmaya çalışsa da başarılı olamaz ve sevgili olurlar. Sınıf farkını yıkan bu ilişki Süheyla ve ailesinin İzmir'e gidiş ile kısa süreli olur. Ömer'in geleceğe dair planları yıkılır ve sonunda posta yolu ile aralarında giden ilişki bir arkadaşının Ömer'e attığı düğün haberi ile son bulur, Süheyla evleniyordur. Ömer bundan sonra zenginlere karşı bir önyargı ile yaşamına devam eder ve mezun olur, artık kariyerine hazır bir avukattır ancak mutluluğu bir kaza ile kısa kesilir Nuri Usta'ya araba çarpmıştır ve Ömer ilk davasını kendi açar, öz babasına karşı...

C. SONUÇ: *Kan Konuşmaz*, Yürek Ve Eylemler Konuşur

Kan Konuşmaz yapıtı gerçek anlamda bir çatışmalar kurgusudur ki bu çatışmalar, gerçekçi bir yaklaşımla dönemin toplumsal yapısındaki kırılmalara ve çözümlere ışık tutarken kişiler arasında oluşan görüşlerin çarpışması ve kişiliklerin karşı karşıya gelişidir. Yapıtta vurgulanmak istenen iletiler ve dönem gerçekliğini de gözler önüne seren durumlar, birbiriyle kurgusal anlamda iç içe geçmiş durumdadır. Yapıtta gözler önüne tüm çıplaklığıyla serilen her karşıtlık, eserin “kan bağının, eylemsizlik ve erdemsizlik karşısında hiçbir anlam ifade etmeyeceği ve asıl olanın kan bağı değil, yürek bağının olduğu” düşüncesiyle açıklanabilecek olan ana iletilerine katkıda bulunur niteliktedir.

Kan bağına karşı manevî bağı, tutuculuğa karşı yenilikçiliği, maddiyatçılığa karşı manevi değerleri savunan kişilerin odağa oturtulduğu bu yapıtın çalışıldığı tez boyunca bu kavramlar, onlarla ilintili diğer kavramlarla örtüştürülerek ele alınmış ve eser içindeki karşıtlıklar neden-sonuç bağıntıları kurularak betimlenmeye çalışılmıştır. Eser modern edebiyat için bir başvuru kaynağı niteliğindedir. Eser içerisinde birden çok karşıtlık, farklı karakterlerin bakış açısı ile belli olaylar karşısında ortaya koydukları eylemler üzerinden aktarılmıştır. Eser hem (sözde) modernleşen, başka bir deyişle, halkın çoğunluğunun çıkarını gözetmeden bencilce yenilenen düzene bir taşlama niteliğinde olup bir yandan da bu düzen içerisinde geçim mücadelesi veren bir ailenin hikâyesini yansıtmaktadır. Yapıtta düzene karşı getirilen eleştiri, yazar tarafından net bir biçimde gözler önüne serilmemiş, ancak okura örtük biçimlerle sezdirilmiştir. Bu derin iletilerin yüzeyde olmaması, okuyucuyu rahatsız etmek yerine daha çok meraklandırıp okurun olayların akışını daha dikkatle takip etmesini sağlayacak niteliktedir. Bu durumun en önemli sebebi ustalıklı kurgulanmış karşıtlıklardır.

Eserin sonunda çıkarılabilecek en önemli sonuç ise bir cümleyle özetlenirse “*Kan Konuşmaz*, yürek ve eylemler konuşur.” iletilisidir. Bu cümle ile bir insanın nereden geldiği ya da kiminle öz kan bağının olduğunun değil ne yaptığının ve insanî erdemlerine bağlı kalarak hangi eylemleri ortaya koyduğunun önemli olduğu belirtilmektedir. Ömer’in hareketleri ve eserin sonunda öz babasından

yana değil, Nuri Usta'dan yana bir duruş sergilemesi, eser boyu vurgulanan mesajın da somutlayıcısı olmuştur. Ömer'in eserin sonunda söylediği kelimeler de yapıtın adını vermiştir; “*Kan Konuşmaz!*”

Sonuç olarak, dönemin tarihsel gerçekliklerini yansıtan *Kan Konuşmaz* romanının incelendiği bu çalışma ile, Nazım Hikmet'in romancı yanının da vurgulanmasına çalışılmış, yapıttaki karşıtlıklar üzerinden değerlerin ne denli çatışabileceği gözler önüne serilmiştir.

4-KAYNAKÇA

1. Bař, Ersan. “BALKAN HARBİNDE OSMANLI DONANMASI’NIN ICRA ETTİĞİ GÖREV- HAREKÂT İLE SONUÇLARININ İNCELENMESİ.” *Denizmuzesi*, 2016, denizmuzesi.dzkk.tsk.tr/dmk/upload/files/201611/58343df985f69-1479818745.pdf.
2. Güzel, M. Şehmus. “‘Kan Konuşmaz’ Şuurlar Konuşur, Prof. Dr. M. Şehmus Güzel.” *İnsanokur*, 19 Nov. 2018, www.insanokur.org/kan-konusmaz-suurlar-konusur-prof-dr-m-sehmus-guzel/.
3. Hikmet Nâzım, et al. *Kan konuşmaz: Romanlar: 1*. Yapı Kredi Yayınları, 2015.
4. McLean, John. “History of Western Civilization II.” *Lumen Learning*, Lumen, OAD, courses.lumenlearning.com/suny-hccc-worldhistory2/chapter/the-second-french-republic/.
5. Medialine. “Karşıtlık Kuralı » Felsefe Terimi.” *Dev Kanguru Nedir? Anlamı Nedir? Biyoloji Terimi; Dev Kanguru*, Admin, www.kursunkalem.com/felsefe-terimi/karsitlik-kurali/.